

BIBLIOTEKA
SHTETIT

814-51
B 36.

RESUL
BEDO

DITE
ME FURTUNE
roman

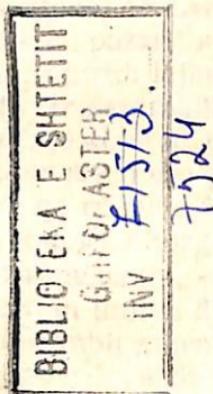
814-31

B36.

RESUL BEDO

DITË ME FURTUNË

R o m a n

SHTËPIA BOTUËSE «NAIM FRASHËRI»

I

Laze Acari ishte ulur mbi një gur dhe grinte duhan në një copë shollë. Mali, drurët, tufat ende kishin pamje të shqetësuar nga furtuna që kaloi. Mjegulla e liroi vendin, rrezet e diellit e bënë tokën të lëshonte avull. Plaku e ktheu nga ana e brendshme sharkun e zi që të terej, pastaj qëndroi një çast në këmbë. Thithte llullën duke menduar përlajmin që kishte marrë dhenë.

Edhe në lagjet e Gurshpatit ishte vënë shpallja e generalit të divizionit italian «Lupi». Bato Gurshpatarin, birin e kësaj krahine, që Lazja e kishte dhe mik shtëpie, do ta varnin ditën e pazarit në sheshin midis qytetit. Laze Acari priste me padurim lajme nga qyteti, por ende ishte shpejt përtu kthyer pazarakët. Ora i dukej vit.

Mbeti një kohë të gjatë me vështrim të ngrirë te shtëpia e veçuar me mure prej guri majë shkëmbi ku kishte lindur dhe që rritur i dënuari me varje.

— Ta kalbi në burg tët zot i biri i breshkës dhe nuk e zbrazi dot zemërimin, — tha me zë Laze Acari. Thithi me afsh e pikëllim llullën dhe me vështrimin ngulitur te shtëpia majë shkëmbit murmuriti: — Të përmbyssën nga themeli breshkat e moçaleve, do të ta varin kaprollin tënd midis pazarit. Eh, eh!, — psherëtiu thelli në shpirt e ndjeu dhembje të forta në çapokët. Te guri përballë ndërtesës iu shfaq i gjallë babai i Batos, me të cilin kishte pasur miqësi të vjetër. Do të ishte në një moshë me Lazen, po të mos qe vrarë në vitin katërmëdhjetë në Qafën e Erës, në luftën me andartët.

«Kësaj radhe kanë marrë vrap të gjatë pipinot, e kanë mbuluar Shqipërinë me ushtarë. Ngritën midis qytetit edhe litarin e lyer me dyllë, duan të na trembin», — vazhdonte të fliste me zë të brendshëm.

U end një kohë rrëth nga shtrunga dhe prapë erdhi te shtredhi. Mundohej ta mposhtte pikëllimin. E kishte bërë zakon që, sa herë e pushtonte zemërata, të endej në këmbë, të tymoste më dendur llullën. Kështu e kishte mposhtur helmin edhe për të birin, Hysniun, që i qe vrarë në luftë ditën që kishin zbarkuar italianët. Edhe ditën që e arrestuan dhe e shtinë në burg Baton, ndiz e shuaj llullën. Endej tani rrëth me duart të mbërthyera prapa duke vrarë mendjen se si t'ia rrëmbente Baton vdekjes nga kthetrat. Kjo ia shtoi edhe më tepër gulçimin.

— E gënjen mendja gjeneralin e breshkës, — tha me zë. — Nuk sosen as me plumb e as me litar djemtë e këtij vendi.

Pastaj e hodhi vështrimin nga malet. Dielli ende ishte larg, donte kohë të perëndonte. Do të vonoheshin akoma pazarakët, ndaj ai hodhi krahëve bërrucën e zezë dhe u mbështet te shtredhi pa ia ndarë sytë shtëpisë te bregu. Dëshpërimi e shtrëngonte përherë e më shumë në gjoks. Përtypje me vete fjalë:

«Hë, më dogji si prush në zemër ky gjenerali i Italisë, djali m'u vra ditën që zbriti në stere divizoni i tij, Baton do të ma varë në mes të pazarit dhe unë s'po bëj dot gjë për ta shpëtar. Ai shoku i Partisë që më erdhi në stan para dy javësh më dha shpresë, por si duket s'ka arritur ta bënte atë që tha. Është e mallkuar kështjella e qytetit tonë, i ka të myllura dyer e dritare me hekura, një zot e di sa njerëz janë tretur brenda mureve të saj...».

Një «Milecento» kaloi postbllokun e fundit, mori kthesën dhe iu drejtua urës. Në krah të majtë lartohej drejt qieillit Mali i Thellëzave. Atë e fshihte errësira e natës së zezë. Makina frenoi. Një karabinier i postbllokut, i veshur me mushama të gjatë, u afrua dhe shikoi dokumentet.

— Në rregull?, — tha polici që ngiste makinën.

— Si, sinjore, — gjegji karabinieri dhe, si përplasi fort takat e këpucëve, nderoi.

Milecentoja kaloi urën e gurtë me rrëmbim.

— Kaluam, — foli polici i kuesturës që ngiste makinën dhe ndezi dritën brenda.

Batoja e shikonte me vëmendje fytyrën e Ganiut që ngiste makinën pa e përfillur rrezikun. Sytë i tij të zinj shkëlqen nga gëzimi që ndiente.

Edhe Batoja ishte i gëzuar. Mbas shumë kohësh mbyllur në qelitë e kështjellës hijerëndë të qytetit kishte mundur të dilte.

«Tash e mbas nuk jam zog i mbyllur në kafaz», — mendoi.

Ganiu e vuri re gëzimin e tij dhe i tha:

— Gjenerali ka shpallur se pasnesër ju do të vareni midis sheshit të qytetit.

— Ashtu? Batoja ndërroi çehre, fytyra iu bë flakë e kuqe, vështrimi një tjetër vështrim.

— Nuk e ditke që në qafën e pazarit e kudo janë vënë shpalljet?

— Për mua?

— Po, për ty.

Një çast Batoja ndjeu mornica të ftohta në trup. Nuk i kishte shkuar ndër mënd që edhe mund ta varnin. Vendimi i gjyqit ishte dhënë me pushkatim dhe atë ai e priste, kurse në shpallje...

— Më vdiq mortja, — tha me shaka Batoja.

Ganiu buzëqeshi. Kur qeshte, ai bëhej edhe më i pa-shëm në fytyrë. Batoja kështu e mbante mend Ganiu, njeri që e vriste të keqen, që i bënte ballë situatës edhe në çastet më të vështira.

Hera-herës Batoja hidhte vështrimin prapa për të parë nëse makina e tyre ndiqej. Nuk mund të shikohej larg, nga që shiu që kishte nisur në mbrëmje vazhdonte të binte ende me dënesë.

— Më mirë të kishim kaluar nga mali.

— Ata nuk dyshojnë, — tha Ganiu.

Batos nuk iu duk bindëse ajo që tha Ganiu dhe mendimin, sipas zakonit që kishte, e tha prerë, me pak fjalë:

— S'më qelqen.

— Çfarë?

— Ju nuk ju shoh dot kështu, me këto rrobe, shoku Gani, pastaj në xhade jemi, ndoshta...

Ganiu, që mbante uniformën e armikut, e pikasi se përse shqetësohej ish-i burgosuri, ndoshta kërkonte që ata të dy të bisedonin gjatë, por koha nuk priste, ndaj tha:

— Në qytet kushtet e luftës na detyrojnë... kurse në male është ndryshe.

— Fare ndryshe, — tha Batoja me zë pak të ulur.

— Do të takohemi, — i tha Ganiu. — Qarkori ka vendosur të punoj edhe unë në krahinën e gurshpatarëve. Pres tē më lajmërosh. Takohu me shokët dhe më shkruaj, ja adresa dhe parulla e takimit, — i tha e i zgjati një copë letër.

Makina u afrua buzë lumiit që zbret nga malet e Gurshpatit.

Batoja hodhi edhe një herë vështrimin mbrapa. Qyteti ishte përfshirë nga errësira.

Nuk arriten të bisedonin gjatë. Te këmba e urës, afër lumiit Belica, ku kthen rruga që ngjit në krahinën e Gurshpatit, makina u ndal dhe shoi dritat.

— Do të ndahemi, Bato, kujdes, shkëndija ka zënë në eshkë dhe zjarri do të shpërthejë në krahinën e Gurshpatit se s'bën, kërkohet nga të gjithë shokët punë, vetëmohim.

— ...

— Hajt pra, mirupafshim. — Ata qafuan njëri-tjetrin.

— Të pres — i tha Batoja.

— Do të vij, — tha tjetri. — Mirupafshim.

Makina mori marshin. Do të ecte në drejtëm të qytetit tjetër që të humbiste gjurmët. Ganiu nxori kokën te dritarja e porositi:

— Mos harro, më parë duhet të më shkruash një informacion të hollësishëm. Gurshpati duhet të bëhet një nga bazat e rëndësishme të luftës në qarkun tonë, më kupton? Ky është vendim i Komitetit Qarkor të Partisë dhe ne si komunistë duhet të zbatojmë detyrën që na cakton Partia.

Makina vazhdoi të ecte në drejtëm të urës. Kësaj here edhe më shpejt.

Batoja qëndroi një çast midis rrugës. E soditi gjersa makina humbi te kthesat. Pastaj nëpër një rrip are të pa-punuar doli te një kodër e vogël. Atje u ndal. Qëndronte në këmbë e i gjëzuar murmuriste:

— Liri! Liri!, — dhe thithte ajër nga ajri i pastër i maleve.

Kush kishte provuar lagështinë e qelive të kështjellës së lashtë të qytetit, ai, vetëm ai mund të ndiente një gëzim të tillë siç ndiente Bato Gurshpatari.

— Oho, ho, ho, o o!, — ia bënte dhe kraharori i gjerë i mbushej e i fryhej. Murmuriste dhe sodiste malet, qiellin, retë e ngarkuara me shi. Pastaj ai shikoi nga qyteti. Sa bukur, sa i madh ishte qyteti! Nxori paqetën që i dha Ganiu dhe ndezi një cigare. Ende qëndronte në këmbë, as ulej dhe as rrugëtonte, thithte vetëm ajër mali, hiqte me afsh ciganen dhe fishkëllente lehtë. Pranë tij ligjëronte bilbili, ngiste flladi i maleve. Ai ishte i dehur nga melodia e zogut këngëtar.

— Liri!... Ajër!... Këngë!... Oh sa mirë!, — tha,

Njerëzit që punonin në fushë, nëse do ta shikonin, do të çuditeshin me atë njeri, që mbeti si hosteni i bujkut i ngulur në ugar, po s'do t'u ngjante me një udhëtar të shushatur që s'di ku shkon. Befas qyteti i humbi nga sytë sikur ta kishte gjelltitur nata. Pastaj që andej u dëgjuan krisma armësh.

Batoja atë kohë e thithi cigaren edhe më dendur. Mbasi dy vjetësh në qelitë e errëta të kështjellës po ngjitej përsëri nëpër male. Filloi kësaj here jo më si dikur jetën e kaçakut, por atë të partizanit. Ishte fill i vetëm dhe nisi të bluante pa fund me vete. Ngjitej gjithnjë e më lart drejt majave. Gjethet që kapte me duar në ngjitje e hiqnin lart, mali e thithje si magnet dhe mushkëritë i zgjeroreshin. Kur u ngjit në majë të malit, dita ishte më të thyer. Si pa dashje lëshoi një zë që e thithën guvat. Kujt ia drejtoi atë thirrje? Maleve? Dikush iu përgjigj. Solli sytë andej dhe pa mbi shkëmbin një shqiponjë që rrullohej në kaltërsi. Donte ta shikonte atë atje lart, ta shikonte gjithnjë e më lart. «Ende më duhet të eci, — tha me vete, — të ngjitem

më lart, kështu duhet sot, gjithnjë të shkoj lart, të thith ajër».

Dhe ekte...

Kur mësoi komandanti i divizionit «Lipi» që sekretari i celulës komuniste të burgut, Bato Gurshpatari, u arratis, erdhi në shtab të divizionit i tërbuar dhe thirri kolonellët e regjimenteve. Me një rrudhë të thellë midis vetullave vështronte pjesëmarrësit dhe qëndronte i heshtur. Gishtat e dorës së gjatë të gjeneralit si dhëmbë krehri nduknin mjekrën e tij të zezë, shenjë që tregonte nervozizmin e thellë që kishte.

— Shtetrrethim! Operacion!, — urdhëroi.

Ky ishte shtetrrethimi i tretë që kryhej në qytet brenëda asaj jave dhe duhej të bëhej menjëherë.

Postblloqet u myllën. Ushtarët vërvshuan rrugëve të qytetit. Në çdo qoshe shtëpie një milic, në çdo sokak çifte karabinierësh. Rrugëve kryesore autoblinda dhe tanke. Me një autoblindë erdhi edhe vetë gjenerali në qytet. Ai u ngjit sipër në kështjellën e qytetit. Njerëzit u strukën në shtëpinë e tyre. Qyteti mbeti si i shkretë. Te qafa e kalasë disa mortaja goditën shtëpitë e lagjes së sipërme të qytetit. Pozicioni i mortajave ishte bërë në oborrin e një shtëpie nga ku shikohej rruga dhe qafa e pazarit. Tamam aty, me shkronja të mëdha, qenë shkruar fjalët e Duçes: «Shqipëria është në zemrën time». Ato fjalë sikur nuk shkonin, ndaj ai donte t'i hiqte sytë nga shkronjat. Kur vallë i kishte thënë kryetari i tyre ato fjalë? Nuk i kujtohej, por mendoi se u kishte ikur koha fjalëve të tilla, vendësít pezmato-heshin nga këso fjalësh.

Nga malet e Gurshpatit vinte erë e ftohtë. Gjenerali ngriti jakën e palltos. U soll disa herë rreth nëpër sheshin e kështjellës. E kishte zakon, kështu bënte gjithnjë për të zbutur zemërimin. Atë ditë vartësit e tij vunë re që atij nuk po i zbriste inati. Endeji i vrenjtur nga lloj-lloj mendimesh që i zienin përbrenda. U mundua të qëndronte larg vartësve. E kishte zakon: shqetësimet e mëdha donte t'i ka-

lonte në vetmi. Kështu mbante të fshehtë tronditjen që e kishte pushtuar. Duke u endur anash mureve sipër kështjellës ai vështronë qytetin që herë pas here ndriçohej nga dritat e projektorëve. Kishte qenë në shumë qytete të botës gjeneral Ernesto Karasi, ishte hedhur edhe në anën tjeter të Mesdheut, por një qytet të çuditshëm si ky, të kacavjerur në faqen e malit, një qytet të gurtë si ky, nuk kishte parë.

Shikonte po ato silueta pullazesh, po ato vende e maja minaresh, atë kështjellë hijerëndë. Shkoi drejt qelive të kështjellës, me çapa të ngadaltë dhe i menduar. I treguan si kishte ikur i burgosuri. I përmendën emrin e Bato Gurshpatarit. Ndërkohë kalldrëmeve të qytetit u dëgjuan këpuçët e patrullave dhe të zbrazura të rralla armësh.

— S'ka ku të shkojë, do ta kapim, — tha kapiteni i milicëve, Tefik efendiu.

— Do ta kapim, — tha edhe kolonel Murgioja, një nga oficerët e zbulimit që fshihej nën petkun e ushtarit financier.

Gjenerali nuk foli.

Kur zbriti në qafën e pazarit, dritat e makinës ndriçuan shpalljen e shkruar me shkronja të mëdha dhe të nënshkruar nga ai për ditën dhe orën kur do të varej midis qytetit komunist Batoja.

— Shpejto!, — i tha shoferit. Nuk donte ta lexonte më shpalljen që kishte përpiluar ai vetë. Ajo i kujtoi ngjarjen e natës së parë të...

Ishte një natë e kthjellët. Kështjella, kur i kaluan pranë ai dhe Murgioja, u krijoi përshtypjen e një kafshe prehistorike.

Ecnin dhe bisedonin:

«Provë e lodhshme, por duhet t'i bëjmë të gjitha që ta gjunjëzojmë. Po, të gjitha, — tha si me vete gjenerali duke shkuar nga kështjella. I bëhej vetja si të ishte ai vetë një nga personazhet e filmave të tij të preferuar me kështjella, xhiruar aq me bollëk vitet e fundit. U ndal, kur mbi muret e kështjellës dalloi dy qenie të gjalla që lëviznin. Ishin rojet e kështjellës. Një zog i zi lëshoi disa klithma vajtuese.

Murgioja i shpjegoi se vendësit e quanin atë kukuvajkë dhe besonin se, kur këndonte ky zog i zi, sillte me vete vdekjen.

— Aq më mirë që është kështu. Do të dëgjojë zërin e saj dhe do të besojë se janë minutat e fundit të jetës së tij, — tha gjenerali. — Ndoshta.

— Ai është kokëshkëmb, — u ankua Murgioja, — di shumë gjëra dhe hesht.

— Kështu bëjnë komunistët, po jeta edhe për ata është e dhimbshme. Do të thyhet».

Ernesto Karasi u shkëput prej tij dhe u mbyll në zyrën e vet, hapi dritaren dhe filloi të lexonte me zë ato që kishte shkruar një ditë më parë.

Unë shkova në atë vend që të shikoja qëndresën e atij njeriu në çastin e pushkatimit. Doja të shikoja në do ta ndiente frikën e plumbit. Në zbardhëllimin e agimit që po vinte u shfaqën hijet e ushtarëve të mi, ishin drejtuar me ballin nga muri i kështjellës. Ata i ndiqte pas heshtja dhe hijet e tyre. Kam vënë re që ushtarët kohët e fundit nuk kanë qejf të asistojnë në skena të tilla, megjithatë më duhet të pushkatoj. Po nuk i vrave, këta s'dinë të përulen. Unë me Murgion shikonim fytyrat e ushtarëve dhe atë. Njeriu kokëjashtë, me flokë të dredhur, me shtatin të lartë, trup të drejtë dhe me duar të lidhura prapa shpinës ende e ruante buzëqeshjen përbuzëse në fytyrën e tij çuditërisht simpatike.

Ushtarët të rrrethuar prisnin urdhrin tim. Qyteti ende nuk ishte zgjuar. Me dritën e elektrikut të dorës ndriçova fytyrën e atij. Toger Erikoja me zë të lartë dha komandën. Më pëlqeu togeri, e dha komandën prerë dhe me zë të lartë. U lëvizën shulet e tridhjetë pushkëve të shkurtra, u vu në një radhë e gjithë toga. Ai qëndronte në anë të murit, diçka sodiste nga mali, vështronë yjet dhe buzëqeshë me përcëmim. Ndodhej disa hapa larg murit të kështjellës dhe përballë tytave të pushkëve. Thonë që kur vështron tytën nga do të dalë plumbi që do të të godasë, zbehesh, po këtë nuk e pashë në fytyrën e atij. Ptu, ç'racë e egër janë këta shqiptarët!

Ia pata zili gjakftohtësinë komunistit të dënuar. Ush-